

СТАНОВИЩЕ

от

Доц. д-р Георги Т. Томов, д.м.

Катедра по Пародонтология и заболявания на оралната лигавица, ФДМ, МУ - Пловдив

Назначен със заповед № Р-109-87/23.02.2022 г. за член на научно жури по процедура за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 7.2. *Дентална медицина* в докторска програма „*Ортопедична стоматология*“

Автор: *БОРИС ЯНКОВ БОРИСОВ*

Форма на докторантурата: редовна форма на обучение

Катедра: Дентално материалознание и протетика на протетичната дентална медицина, ФДМ при МУ - Варна

Тема: *ТИНИТУС И СЛУХОВИ ПРОМЕНИ ПРИ ПАЦИЕНТИ С ДИСФУНКЦИЯ НА ТЕМПОРО-МАНДИБУЛАРНАТА СТАВА*

Научни ръководители:

ПРОФ. Д-Р МАРИАНА ДИМОВА-ГАБРОВСКА, Д.М.Н.

ДОЦ. Д-Р МАРИО МИЛКОВ, Д.М.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Прегледът на документите показва, че процедурата по отчисляването на докторанта и процедурата по обявяване на защитата са спазени, документите са подготвени съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Медицински Университет – Варна. Докторантът е приложил изискуемите **три** публикации в пълен текст.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Д-р БОРИС ЯНКОВ БОРИСОВ се дипломира през 1997 г. в Стоматологичния факултета към Медицински Университет - Пловдив, придобивайки магистърска степен „Стоматолог“. От 2011 г. работи като асистент към катедра „Дентално материалознание и протетика на протетичната дентална медицина“ към ФДМ при МУ – Варна. През 2020 г. е зачислен като

редовен докторант към същата катедра. Във връзка с дисертационния труд кандидатът е публикувал **3 пълнотекстови статии**, в които е първи автор.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Актуалността на разработвания в дисертационния труд проблем, в научно и научно-приложно отношение, е висока. Заболяванията на темпоромандибуларната става имат изключително разнообразен етиологичен спектър - смущения в развитието на ставата, възпалителни заболявания (артрити), които биват неспецифични, специфични, ревматоидни, травматични, дегенеративни заболявания на ТМС (артрози) – склеротични и дистрофични, артрозо – артрити, заболявания, свързани с ограничение в движението на ставата – анкилози и контрактури, функционални смущения на базата на настъпила анатомична дисхармония между елементите на ставата (луксации и сублуксации), миофасциален дисфункционален болков синдром и много рядко неопластични заболявания. Една от проявите на патология на ТМС е появата на шум в ушите. Тъй като етиологията на нарушенията на темпоромандибуларните стави е мултифакторна, са необходими колаборация между различните здравни специалисти и прилагане на интердисциплинарен подход за облекчаване на шума в ушите и други отологични симптоми, свързани с нарушенията на темпоромандибуларните стави. Правилното разпознаване на етиологията на шума в ушите е от основно значение за адекватното му лечение. В този контекст липсата на специфични протоколи за диагностика и лечение на този контингент пациенти в нашата страна е сериозен пропуск, който аргументира основната цел на представената дисертация.

4. Познаване на проблема

Литературният обзор към дисертацията е високоинформативен и последователно разглежда анатомията на темпоромандибуларната става и на ухото, същността и етиологията на тинитуса, както и неговата епидемиология. Специално място е отделено на дисфункцията на темпоромандибуларната става (ТМД) и връзката ѝ с тинитуса. Отделна глава е посветена на диагностичните модалности и на лечението. Фокус на литературния обзор все пак остава нарушенията на функцията на ТМС и мястото на денталния лекар в мултидисциплинарния екип за диагностика и лечение на тинитуса при стоматологични пациенти. Прави отлично впечатление фактът, че освен опита на чужди автори, докторантът познава и представя постиженията на българската дентална школа в това направление. Тъй като соматосензорният тинитус е широко разпространено състояние, което обаче рядко бива правилно диагностицирано в контекста на ТМД и още по-рядко правилно и навреме лекувано, Б. Борисов прави обосновано предположение, че са необходими допълнителни проучвания, за да се прециризира диагнозата и да се оптимзира лечението, като се създаде единен клинично-диагностичен протокол. Авторът неколkokратно се аргументира, че шумът в ушите често се свързва с ТМД. Това според него предполага, че при диагностиката и лечението на ТМД трябва да се подхожда интердисциплинарно, за да се разшири и максимизира техният ефект.

Може да се заключи, че д-р Борисов обстойно се е запознал с темата. Обзорът изпъква с анализ, който ясно очертава нерешените проблеми, най-важният от които е липсата на специфични протоколи за диагностика на тинитус и слухови промени при пациенти с дисфункция на темпоромандибуларната става в нашата страна. Този анализ свързва органично обзора с целта и задачите, формулирани от докторанта.

5. Методика на изследването

Целта е ясно формулирана, а петте задачи за нейното разрешаване – логично и изчерпателно подбрани. За решаването им е използван достатъчен по обем клиничен материал (152-ма пациенти за задача 1 и 150 пациента за останалите задачи). Пациенти са набирани от контингента на клиничните зали на ФДМ – Варна, Университетският медико-дентален център и аудиовестибуларната лаборатория към ФДМ – Варна. Подборът на участниците е подчинен на точно дефинирани критерии. В първата задача докторантът си поставя за цел да систематизира демографската и клиничната информация за пациенти, преминали протетично лечение във връзка с темпоромандибуларна дисфункция (ТМД), на базата на специално създаден амбулаторен лист. Във втората задача докторантът изследва пациенти с шум в ушите (въпросник и две функционални изследвания – тимпанометрия и аудиометрия), като оценява едновременно тинитуса и дисфункцията на ТМС (клинични изследвания на ТМС в 5 точки и параклинични изследвания - рентгенография). В третата задача се оценява връзката между шума в ушите и дисфункцията на ТМС (статистически методи). В четвъртата задача Б. Борисов изготвя рисков профил на пациентите с шум в ушите и дисфункция на ТМС (статистически методи). В петата задача, която обобщава резултатите от предишните четири, авторът предлага алгоритъм за диагностика на пациенти с шум в ушите и дисфункция на ТМС, обогатен с тясно специализиран диагностичен протокол на ТМД в колаборация със специалист по УНГ.

Методите и схемата на провеждане на проучванията са изчерпателно описани. Правилно са подбрани използваните статистически методи, което е предпоставка за достоверността на направените изводи.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е написан на 173 стандартни страници и е онагледен с 9 таблици, 89 фигури, 4 снимки и 4 приложения. Литературната справка включва 325 литературни източника, от които 20 на кирилица и 305 на латиница

Дисертацията започва с литературен обзор по проблема, който е компетентно написан, информативен и последователно разглежда връзката между шума в ушите и дисфункцията на ТМС. Детайлно е представен инструментариумът за оценка на ТМС и слуха в светлината на настоящите разбирания и препоръки. Обзорът ясно очертава нерешените проблеми, най-важният от които е липсата на специфични алгоритми за диагностика и лечение на тинитус и слухови промени при пациенти с дисфункция на темпоромандибуларната става в България. Този анализ свързва органично обзора с целта и задачите, формулирани от докторанта. След формулиране на целта и петте задачи, дисертантът излага последователно материалите и методите, използвани в дисертационния труд.

Резултатите от клиничните, параклинични и статистически изследвания, получени при изпълнение на задачите са коректно описани и придружени от добре структурирани таблици и фигури (част от които представляват снимков материал).

Считам, че при разработката на дисертацията, са получени достатъчно съществени резултати, чийто характер може да се определи като обогатяване на съществуващите знания относно слуховите промени при пациенти с дисфункция на темпоромандибуларната става и необходимостта от интердисциплинарен подход при тяхното лечение. Обсъждането на резултатите има синтетичен характер и разкрива логичната връзка между тях. Направена е съпоставка между данните от собствените изследвания и намерените аналогични резултати в литературните източници. Направените изводи са достоверни и отразяват в голяма степен приносите на разработения труд.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Формулирани са четири оригинални приноса и два с потвърдителен характер, които приемат. Сред оригиналните приноси на дисертационния труд е анализът на взаимовръзката между темпоромандибуларна дисфункция и тинитус, на базата на който са изведени препоръки за денталната практика. Вторият важен принос с практико-приложен характер е оптимизирането на интердисциплинарния подход за диагностика на пациенти с тинитус чрез създадения от докторанта алгоритъм. Третият съществен принос е протоколът за детайлно изследване на ТМС, включващ обективни и субективни критерии, който подпомага денталните лекари в диференциалната диагностика на пациенти с тинитус. Принос с теоретичен характер е изработеният рисков профил на пациент с тинитус (в контекста на дисфункциите на ТМС).

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Във връзка с дисертационния си труд д-р Б. Борисов е публикувал три пълнотекстови статии. Първата, публикувана в сп. International Journal of Science and Research разглежда демографските характеристики на пациентите с дисфункция на ТМС. Втората статия, публикувана в същото списание, формулира рисковия профил на пациентите с шум в ушите и дисфункции на ТМС. Третата публикация е в списанието на СУБ Варна и разглежда връзката между тинитуса и темпоромандибуларните нарушения. И в трите публикации той е първи автор. Тъй като публикациите са направени в периода 2019-2022 г., те не са цитирани и тепърва ще се преценява тяхното въздействие, но отчитайки актуалността на темата, предполагам че те ще привлекат вниманието на специализираната аудитория.

9. Лично участие на докторанта

Личното участие на докторанта в работата, получени резултати и формулираните приноси са без съмнение. Трябва да отчете, че макар д-р Б. Борисов да работи в Катедра „Дентално материалознание и пропеедвтика на протетичната дентална медицина“, ФДМ, МУ – Варна, част от най-значимите от научна гледна точка приноси на докторантурата, са получени в колаборация със специалист от аудиовестибуларната лаборатория към ФДМ, което е доказателство за същинския интердисциплинарен характер на разработката и в частност умението на докторанта за работа в екип. Колаборацията със специалист по УНГ обогатява допълнително познанията на докторанта и допринася, както за пълнотата на работата, така и за компетентното разбиране и интерпретиране на тази сложна проблематика. Не мога да не отбележа, че д-р Б. Борисов е положил немалко усилия да усвои методиката и интерпретацията на някои от основните методи за параклинична диагностика на тинитус, като тимпанометрия и аудиометрия.

10. Автореферат

Представеният автореферат отразява в синтезиран вид структурата и съдържанието на дисертационната разработка.

11. Критични забележки и препоръки

Тъй като докторантурата има времеви ограничения, които не позволяват да се наблюдават и анализират включените в изследването пациентите за по-дълъг период от време, някои от изводите могат да претърпят корекции. В този смисъл препоръчвам на д-р Б. Борисов да продължи наблюденията си върху същите пациенти за по-дълъг период от време.

12. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати
Смятам, че докторантът Б. Борисов, който демонстрира в своята дисертационна разработка наистина добро познаване не само на основния методологически инструментариум, нужен за анализ на подобна тематика, но и на някои специфични и високоспециализирани диагностични методики, може и трябва да продължи своите бъдещи изследвания в тази насока. За най-важен принос на неговата работа аз считам предложения алгоритъм за диагностика на пациенти с шум в ушите и дисфункция на ГМС. Желателно е той да намери по-широко разпространение, както сред зъболекарите лекуващи тези пациенти, така и сред медицинските специалисти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на МУ - Варна. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на МУ – Варна.

Дисертационният труд показва, че докторантът БОРИС ЯНКОВ БОРИСОВ **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения, като **демонстрира** качества за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на БОРИС ЯНКОВ БОРИСОВ в докторска програма „Ортопедична стоматология“.

25. 04. 2022 г.

Рецензент:
Доц. д-р Георги Т. Томов, д.м.